

FRÁSÖGN

af fundi stjórnarnefndar NATO-þingsins í Ósló 26. mars 2023.

Af hálfu Íslandsdeildar NATO-þingsins tók þátt í fundinum Njáll Trausti Friðbertsson, formaður, auk Örmu Gerðar Bang, alþjóðaritari. Á dagskrá var stríðið í Úkraínu, drög að yfirlýsingu NATO-þingsins fyrir næsta leiðtogafund bandalagsins, aðlögun NATO að breyttu öryggisumhverfi, aðildarumsókn Svía og Finna að bandalaginu og starfið fram undan.

Joëlle Garriaud-Maylam, franskur þingmaður og forseti NATO-þingsins, hóf fundinn og sagði að næsti leiðtogafundur NATO yrði haldinn í Vilnús 11.–12. júní. Þá bað hún Linu Sanches, bandarískan þingmann og varaforseta NATO-þingsins, um að kynna fyrir nefndarmönnum drög að yfirlýsingu NATO-þingsins með tilmælum fyrir leiðtogafundinn. Yfirlýsingin ber yfyrskriftina *Nýtt NATO á tímum hernadarlegrar samkeppni: Hröðun aðlögunar NATO fyrir Vilnús*. Garriaud-Maylam tók fram að textinn sem yrði samþykktur á fundinum yrði skoðaður aftur á næsta fundi stjórnarnefndar áður en hann yrði lagður fyrir þingfund NATO-þingsins á vorfundi í Lúxemborg 22. maí. Þá höfðu 44 breytingartillögur borist við yfirlýsinguna og voru þær afgreiddar á fundinum. Enn fremur lagði Garriaud-Maylam til að drög að annarri yfirlýsingu um stuðning NATO-þingsins við Úkraínu yrðu lögð fram á vorfundinum. Var sú tillaga samþykkt samhljóða.

Sanches benti á að á undanförunum þremur árum hefði NATO-þingið leitast við að stýra aðlögun NATO að heimi sem mótast í auknum mæli af baráttu milli einræðisríkja og lýðræðisríkja. Hún sagði nýlegan fund Xi Jinping, forseta Kína, og Vladímírs Pútíns, forseta Rússlands, vera skýrt dæmi um það hvernig einræðisherrar leituðust við að endurskilgreina hefðbundna skipan í alþjóðamálum. Þingið, sem hefur lagt fram tillögu að dagskrá leiðtogafundarins NATO 2030, hefði skýra sýn á nýja grunnstefnu NATO. Megináherslur eru þær að koma á sameiginlegri stefnu um lýðræðisleg gildi, sem eru kjarninn í viðbrögðum NATO við áskorunum nútímans, og styrkja fælingarmátt og varnir bandalagsins. Þá hefði NATO-þingið þrýst á bandalagið að styðja Úkraínu enn frekar. Loks hefði þingið stutt dyggilega við aðildarumsókn Svía og Finna að NATO. Með yfirlýsingunni væri leitast við að tryggja að hinni endurnýjuðu skuldbindingu um sameiginleg lýðræðisleg gildi í nýrri grunnstefnu NATO yrði hrint í framkvæmd, m.a. með því að koma á fót miðstöð um lýðræðislegt viðnám í höfuðstöðvum bandalagsins. Þá þyrfti bandalagið að geta brugðist við fjölþáttaógnum sem stafa m.a. af hryðjuverkum, netógnum og útbreiðslu kjarnorku og annarrar háþróaðrar tækni til að grafa undan stöðugleika. Jafnframt væri brýnt að stuðla með virkum hætti að jafnri þátttöku kvenna og karla í varnarmálum.

Næst fór forseti yfir áhersluatriði NATO-þingsins á árinu 2023 og sagði málefni Úkraínu verða í brennidepli. Þingið myndi áfram styðja Úkraínu og íhuga frekari leiðir til að koma landinu til hjálpar. Þá benti hún á að fulltrúar úkraínsku landsdeildarinnar hefðu boðað komu sína á vorfund NATO-þingsins í maí þar sem stjórnarnefndin mun halda sameiginlegan fund með þingmannaráði Úkraínu og NATO. Jafnframt sagði hún að á NATO-þinginu yrði lögð áhersla á aðlögun að nýrri grunnstefnu bandalagsins fyrir leiðtogafundinn í Vilnús. Önnur áhersluatriði yrðu seigla bandalagsins, upplýsingaóreiða, verndun mikilvægra innviða, samstarf og stefna um opnar dyr NATO, málefni Kína og hvernig styrkja megi undirstöðu bandalagsríkjanna í varnarmálum. Fundurinn samþykkti endurskoðaða starfsáætlun fyrir árið 2023, frestun á samstarfi þingsins við Karl Lamers-stofnunina uns niðurstöður rannsóknar liggja fyrir, og að drög að þ yfirlýsingu um stuðning við Úkraínu verði á dagskrá. Þá var endurskoðaður ársreikningur fyrir árið 2022 kynntur og samþykktur ásamt öðrum fjárhagsskjölum sem lögð voru fyrir fundinn.

Því næst hlýddu fundargestir á ávarp Rúslans Stefantsjúks, forseta úkraínska þingsins, og Jehors Tsjernjevs, formanns þingmannanefndar Úkraínu, en landið hefur áheyrnaraðild að

NATO-þinginu. Ávörpuðu þeir fundinn með fjarfundarbúnaði. Þeir kölluðu eftir auknum stuðningi og aðstoð aðildarríkja NATO. Tsjernjev þakkaði stjórnarnefndinni fyrir að mega ávarpa nefndarmenn. Hann benti á að Rússar létu ekki af árásarstríði sínu gegn Úkraínu jafnvel þótt rússneski herinn ætti undir högg að sækja. Hann sagði að Vladímír Pútín, forseti Rússlands, héldi áfram að senda hermenn til að sprengja friðsælar borgir og þorp í Úkraínu í loft upp. Því skipti sköpum að vopn og skotfæri bærust til Úkraínu frá bandamönnum, einkum loft- og eldflaugavarnarkerfi, orrustubotur og langdrægar eldflaugar, til að stöðva árásir og frelsa úkraínsk landsvæði. Hann sagðist vænta þess að NATO-þingið héldi stuðningi sínum áfram og bað um að þingið hefði forystu um framkvæmd Búkarest-ákvörðunarinnar frá árinu 2008 þess efnis að Úkraína fengi fulla aðild að bandalaginu. Hann sagði að Úkraína hefði ekki efni á að bíða eftir því í 15 ár til viðbótar að aðildarumsókn þeirra yrði fullgilt.

Jonas Gahr Støre, forsætisráðherra Noregs, ávarpaði fundinn og svaraði spurningum nefndarmanna. Hann sagði að vatnaskil hefðu orðið í Evrópu með stríðinu í Úkraínu sem hefði haft djúpstæð áhrif í Noregi, álfunni og heiminum öllum. Njáll Trausti Friðbertsson spurði Støre um stöðu öryggismála á norðurslóðum og um framtíð Norðurskautsráðsins. Hann benti á að þegar Svíþjóð og Finnland yrðu aðildarríki NATO væri Rússland eina norðurskautsríkið sem væri ekki í bandalaginu. Støre sagðist telja það hagsmunamál fyrir Rússa að norðurslóðir yrðu áfram lágspennusvæði. Þeir ættu ríkra hagsmuna að gæta á Kólaskaga og það væri þeim ekki í hag að auka á spennu eða fjölga árekstrum á svæðinu. Hann sagði mikilvægt að viðhalda stöðugleika á samstarfssvæðum á norðurslóðum, t.d. við stjórnun fiskistofna milli Noregs og Rússlands. Þá benti hann á að vitund um öryggismál á norðurslóðum væri mun meiri í bandalaginu nú en fyrir 15 árum. Enn fremur hefði Noregur styrkt varnarinnviði sína í norðri í kjölfar innrásar Rússlands í Úkraínu, m.a. með auknu eftirliti og upplýsingaöflun. Hann lagði áherslu á að Noregur sæi ekki sérstaka hernaðarógn í norðri, heldur auknar fjölþáttaáskoranir frá Rússlandi. Aukin árvekni væri því mikilvæg, m.a. í samvinnu við bandalagsríkin.

Þá var rætt um stöðu aðildarumsókna Finnlands og Svíþjóðar að NATO. Forseti NATO-þingsins sagði að frá því á síðasta stjórnarnefndarfundi sem haldinn var í Madríd í nóvember 2022 hefðu bæði Finnland og Svíþjóð lokið fullgildingu sinni. Þá yrðu greidd atkvæði um aðildarumsókn Finnlands í Ungverjalandi í næstu viku og tyrkneska þingið myndi einnig fullgilda aðildarbókun Finnlands á næstu dögum. Garriaud-Maylam lagði áherslu á mikilvægi þess að tyrkneska þingið samþykkti aðildarumsókn Svíþjóðar að NATO á næstunni og ferlið gengi snurðulaust fyrir sig.

Forseti NATO-þingsins ítrekaði að þingið fordæmdi harðlega árásir Rússa í Úkraínu og væri staðráðið í því að refsað yrði fyrir þá glæpi sem Rússar og hermenn þeirra fremdu.

Einnig voru málefni Túnis til umræðu. Voru fundarmenn sammála um að stofna til samskipta, með skilyrðum, við nýtt þjóðþing Túnis sem kom saman 13. mars. Samskipti við samstarfsaðila eru í endurskoðun hjá NATO-þinginu. Miðar endurskoðunin einkum að því að tryggja að samstarf samræmist betur sameiginlegum gildum bandalagsríkjanna.

Forseti NATO-þingsins minnti nefndarmenn á að brátt yrði auglýst eftir tilnefningum til viðurkenningar sem veitt er árlega og ber heitið *Konur í þágu friðar og öryggis*. Hvatti hún þingmenn til að taka þátt. Á síðasta ári tók Olha Stefanísjína, aðstoðarforsætisráðherra Úkraínu í málefnum er tengjast aðlögun landsins að Evrópu og Atlantshafssvæðinu, við viðurkenningunni. Þá sagði hún að áherslur NATO-þingsins um jafnréttismál kæmu fram í nýrri grunnstefnu NATO þar sem í fyrsta sinn væri minnst á ályktun 1325 um konur, frið og öryggi. Framkvæmdastjóri NATO-þingsins, Ruxandra Popa, greindi frá því að árið 2022 hefðu 20% þingmanna verið konur og hefði það verið metár. Næsti fundur stjórnarnefndar verður haldinn 19. maí í Lúxemborg í tengslum við vorkund NATO-þingsins. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu <https://www.nato-pa.int/>.